

ARXIV
DEL CENTRE
EXCURSIONISTA
DE TERRASSA

13

II^a EXCURSIÓ
COLLECTIVA

A LES SERRES DE

Sant Llorenç del Munt

|||||

REDACCIO I ADMINISTRACIO: SANT ANTONI, 64

ARXIV

DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

ANY III

SEGONA ÈPOCA

SETEMBRE - OCTUBRE 1921

NÚM. 13

SALUTACIÓ

L'alt honor que s'ha fet al Centre Excursionista de Terrassa, confiant-li l'organització de la II Excursió col·lectiva de les entitats adherides a la Lliga de Societats Excursionistes de Catalunya, ens ha donat la satisfacció de retre novament una prova d'estima a la nostra muntanya de Sant Llorenç, aquest altar que vetlla les comarques del Vallès, Bages i Moianès, i que guaita totes les terres catalanes.

Anys passats els estudis que s'havien fet parlant de la muntanya, responien a unes visites portades a cap depressa i corrents, donant una gran importància al folk-lore amb un seguit de llegendes i tradicions, però descuidant la part d'espeleologia i geologia, del que resultaven totes les obres incomplertes.

Poc a poc, d'uns quants anys ençà, els homes animosos del nostre Centre l'han anada visitant, però sempre per a estudiar-la, i no per carem d'exagerats si diem que és la muntanya més coneguda de nostra terra.

Per aquest motiu és una alegrança per a nosaltres el que la II Excursió ens hagi sigut encomanada, per què en el dia 2 d'octubre veurem representacions de tot l'excursionisme català, ascendint per la nostra muntanya, com un romiatge de devots que de l'excursionisme n'han fet un sacerdoci.

El poc temps que es disposa fa que l'excursió a Sant Llorenç sia sols per a admirar, amb una ullada imprecisa de tan ràpida, una part d'aquest promontori gegantí, d'aquest relicari de bel·leses, d'aquest estoig d'una riquesa incomparable, d'aquesta arca de tradicions i llegendes.

Terrassa dóna la benvinguda a tants hostes il·lustres, i espera que de la festa en servaran un record perennal i que els que fins avui han desconegut la muntanya s'en faran uns bons amics.

La millor paga a qué aspira el nostre Centre és a proporcionar-li un major nombre de visitants, dels que van a excursió amb el fi d'estudiar els terrenys en els seus diversos aspectes.

Com que això s'ha conseguit, moltes mercès per haver-nos donat l'ocasió de pujar junts a la cima del Montcau, desitjant que la festa us resulti plenament agraïda.

EXCURSIO A SANT LLORENÇ DEL MUNT

NOTES GEOLÒGIQUES

Tot quant ens presenta la natura en la part superficial que podem observar de la Terra: distribució d'aigües i terres a l'exterior, acciden-tació i modelat de la superfície, composició i textura dels terrenys..... esquerdes i cavitats, etc., són pàgines documentades en les que gràfi-cament ens mostra la història física del planeta i de cada un dels llocs de la cara externa de sa escorça sòlida. Es qüestió d'observar, esbrinar i interpretar la grafia indefectible que ens presenten, d'indagar el de-tall de les causes i circumstàncies que han produït els variats efectes que veiem, tenint en compte les fatals lleis físic-naturals que actuen sobre la matèria.

D'aquí la gran importància que els coneixements, sisquera vulga-ritzats, de la Geologia tenen en l'excursionisme; doncs l'excursionista ha de fruit grandiosament al recórrer els paratges, encara que sia per altres objectius, si comprèn quelcom del que en aquest respecte se li ofereix a l'esguard.

Amb motiu de la propera excursió col·lectiva a la part septentrio-nal de Sant Llorenç del Munt, vaig a intentar exposar, en forma de vulgarització a l'abast de tothom, que és lo que la natura morta, inor-gànica, presentarà a la vista dels excursionistes i que és lo que expres-sa, al interpretar-ho. Majorment, la excursió té mires científiques, de Geologia i Espeleologia, i se'm confia a mí, per les meves aficions i per haver sigut aquests terrenys objecte dels meus estudis, la ponència o direcció de la mateixa en aquest ordre.

* *

Pujant des de Terrassa—com suposem als excursionistes, ja per ser l'itinerari oficial d'aquesta excursió, ja per ser el que amb més generalitat es practica—trobem, en la part del planell inclinat que puja des d'aquesta ciutat, constituït el terror per aluvions, torturà i terra teulà del terreny *quaternari* i dessota d'aquest, dels 10 als 25 metres, hi han altres aluvions més argilosos i argiles compactes del terreny *miocènic (terciari)* d'un gran espessor o potència, que apareix en les més fondeix barrancades i en alguna llima, quins terrenys es formaren pels elements de destrucció de les roques de la serralada o muntanyes de més amunt arrastrats per les corrents i dipositats en la depressió o fossa produïda per l'enfonsament del Vallès i Penadès en els temps terciaris mitjans, coetani de l'enfonsament de la gran fossa del Mediterrani actual.

A l'acabar-se el planell, limitat per les primeres roques de la muntanya, veiem en el marge de la carretera, que torsa a la dreta, les llicorelles argiloses, que corresponen al període *siluric* mitjà o superior (mitjans de la era *primària*), sedimentades en aquell antic oceà del que no es poden senyalar costes en la nostra regió.

Tot seguit s'hi superposa el banc de dura pudinga quarrosa que marca el començ del *triàssic* (primer període de la era *secundària*), i com en el repeu de la serralada ni aquí ni en algunes hores s'hi troben terrenys del *primari* més superior (períodes *devònic* i *antracolític* o *carbònic* i *permic*) si bé devien trobar-se no lluny, com veurem, es dedueix que en dits períodes hi havia en aquesta part de serralada terrenys emergits, però costers d'aquell oceà.

El *triàssic* es manifesta aquí amb tot el complet desenrotllament que té a la regió; doncs sobre dita pudinga quarrosa es presenta el potent tram d'arenisques roges (pedra esmoladora) i virolades (pis del grès *bigarré* o dels Vosgos), que marquen ésser sediments litorals o de poc fons; damunt apareixen els bancs de la dura calça del pis *muschelkalck* (calça de conquilles), de mar profunda, muntats per altres d'arenisca roja i aquests per altres de roca de calç (pis *keuper* o salífer), terminant en alguns punts el *trias* per estrats calcari-dolomítics (magnesiàns) cavernosos (cargnioles de la època *Tiroliesa* o *Noriesa*), interpretant-se en la natura d'alguns sediments del *keuper* superior, un règim llacunar.

No obstant, enfront mateix de la masia can Torrella, en el mar-

ge de la carretera s'observa que acaba allí el *triàssic* en les arenisques del *keuper* amb un plec trencat o plec-falla inversa, i per tant de flexió anticlinal, a la que segueix una massa cataclàstica o d'elements detrítics i fragmentaris de la mateixa roca, format per la seva destrucció mecànica, a l'ascendir el llavi inferior o mòbil sobre l'immòbil que formaren les roques més superiors, en quin moviment per extrangulació quedaren en aquell lloc eliminats els trams més superiors del *trias*.

Els esmentats estrats o capes del terreny *triàssic* es presenten inclinats o redreçats pronunciant-se més o menys segons els llocs el redreçament, arribant a passar la vertical i a invertir-se, efecte de l'empenya que rebé la cara externa o de migjorn de la serralada a l'enfonçar-se la fossa vallesana, que fou un enfonsament com de volta, que redreçà l'estrep que cedí; manifestant-se per modo evident que aquesta cara de la serralada quedà tallada i amb els estrats, quant menys, arremangats; i dic quant menys, perquè, en grans extensions de la vora de fractura, l'estrebaça fou tan grossa que no sols arrebossà els dits estrats, sinó que els arrencà i transportà, per haver-se produït àmplies falles inverses planeres o en plà inclinat, per les que s'hi esmunyiren grans masses de roques de la part enfonsada, formant-se cavalcaments o recubriments, pels que quedaren les roques més antigues reposant sobre les més modernes; i així no lluny del lloc darrerament esmentat, en la immediata casa de càn Roure i seguint aquell coster fins darrera de l'enlairat turó de *les pedritxes* i en ampla faixa de 5 o 6 quilòmetres cap a ponent, tenim, reposant i recobrint no sols el secundari sino els conglomerats del *terciari* de que anem a parlar, fins a un nivell molt superior, les llicorelles del *primari*, i no les que hem vist que sostenien al secundari al peu de la muntanya sinó les del *cambric* i *precambric* molt més antigues i inferiors, que no haurien vist la llum sense aquest accident tectònic que les feu ressorgir. Cosa semblant, encara que amb menys amplitud, passa al repeu de la pròpia muntanya de Sant Llorenç del Munt, a la part de llevant de dit lloc, on les llicorelles arriben prop del primer cingle de la *mola* en el extrem d'un cavalcament que puja per Sant Feliu del Recó, que's continua en la part baixa fins prop de Matadepera, i restant-ne en la alta clapes o illots isolats a càn Torres i càn Solà del Recó i càn Solà del Plà, darrera dels turons del Pujol i de Calderols que formen les roques de calcs del *trias* al N. del darrer poble, com a restes del mantell que degué estendre's fins a les cingleres de *la mola*.

—I tornem ara al plec-falla de cân Torrella. Comença a continuació de la massa cataclàstica o de retrinxament el conglomerat terciari que integra tota la muntanya de Sant Llorenç del Munt i la serralada dels Obits i el Montcau, que'n deriven i on es desenrotllarà la excursió.

Al pujar al propi Sant Llorenç del Munt, conegut per *la mola* (uns 1.100 m.) o a la carena dels *Obits* o al *Montcau*, que s'hi enllaça assolint quasi aquella alçada, i lo propi a la carena que pel costat de ponent tanca la vall de La Barata des de les *pedritxes* a N., aixís com a la de La Mata que la clou al N., o a les ramificacions d'aquestes cap a l'Obac i coll de Davi al O. i cap a Matarrodona al N. O., trobem sempre des de la base la mateixa roca: potents bancs d'un pinyolenc o conglomerat de grossos elements de múltiple naturalesa, fortament units per un ciment calcari; de manera que no fent-ne un examen detingut es consideren totes aquestes muntanyes i serres constituïdes per un sol terreny, ço es pertanyent aquests bancs en tot el seu espessor a un mateix pis o època; i com que als conglomerats de part la alta del proper Montserrat en la mateixa serralada que tenen composició pariona s'els han pogut ben fixar l'edat, que correspon al començ del període *oligocènic*, d'aquí que fins per persones enteses s'han considerat tots aquests aluvions de la rodalia del Sant Llorenç del Munt com de l'*oligocènic* antic.

Més la observació detinguda de la composició de la sèrie successiva d'aquests estrats permet distingir variants en els nivells més baixos i apreciar en els més enlairats el pas o trànsit als coetanis o del mateix nivell que en veïns indrets mostren ja diferenta naturalesa i quina classificació estratigràfica es clara i segura.

Com lloc per a estudiar amb claredat la constitució de la base d'aquesta formació, senyalo el torrent de cân Solà del Recó i de cân Torres i també el fons del Ripoll.

Apareix, a tot arreu al llarg de la serralada des del Brull, en el macís del Montseny, fins més enllà de l'Anoia, reposant dessobre del *triàssic* superior, que no mostra dislocacions anteriors al temps de quedar recobert per aquests estrats, el qual prova que el terror quedà en aquests indrets fora de les aigües i planer, formant zona rígida, en els temps *secundaris* mitjos i superiors, períodes *liàssic*, *juràssic* i *cretàcic*, encara que no lluny hi evolucionaren depressions que permeteren la deposició de diferents formacions d'èpoques pertanyents als mateixos.

Els primers estan constituïts per bretxes o conglomerats d'elements cantelluts, tots procedents del *trias* superior, units per un ciment calic, sovint tant fortament, que sembla roca calica homogènia. Pot veure's aquest tipus junt a la falla de cân Torrella. S'alternen amb capes de sediments de llots vermellosos que contenen el típic cargol fòssil, *Bulimus gerundensis*, que pot recollir-se abundant en el Ripoll (pujant a la pedrera de mas Olibet), si bé al repeu del Sant Llorenç tenen poca manifestació aquests sediments fins. Marca aquest nivell el començ de la depressió amb que s'inicià el *terciari* a la nostra terra quedant emergit el terror cap a migjorn, d'on les aigües arrastraren a aquella els elements de destrucció superficial.

Segueix la sèrie amb bancs de conglomerats, ja més rodats, que al repeu de la *mola*, són predominantment procedents del *triàssic*, però en altres llocs en algun nivell predominen les desferres de llicorelles del *siluric* (cân Solà del Plà, torrent de cân Ferrés), o són exclusius els elements de dit pis *primari* (torrent de Canyelles, pujada de Cada-falc: Castellar) o alternen els exclusius del *trias* amb els del *siluric* (carena del Puig de la Creu: Castellar i Castellet de Dalt: Sentmenat), o estan integrats per granits i altres roques primàries properes a n'aquells llocs (Sant Feliu de Codines). Prova aquest nivell que les corrents torrencials que aportaren els aluvions extenien i enfondien les seves conques, tal vegada ajudada la seva acció per major dislocació dels terrenys.

Insensiblement, sense diferenciació aparent de tram, en el mateix repeu, els conglomerats van devenint poligènics o heterogenis apareixent i augmentant aviat els elements de procedència llunyana, i prenen la composició que caracteritza com hem esmentat el Sant Llorenç i ses derivacions; sovint els elements són de gros tamany; emperò en algun lloc i nivell encara s'hi manifesta la dominació d'elements primaris (cân Marcet: dessota Cavall Bernat, Obac: vinya de la Pastora, etc.).

Fora de la rodalia esmentada, els sediments devenen més fins i passen a ser d'origen marí, com demostren els fòssils, sovint abundants; també en algun lloc hi continua al començ l'acumulació de masses aluvials d'elements d'origen proper (a Sant Feliu de Codines). Denuncien aquestes variacions que s'havia format una grossa corrent, un caudalós riu, d'ampla conca, que degué desenrotllar-se en el macís de migjorn, que s'alçava per sobre la fossa del Vallès i Penadès i de la mediterrània, del que són restes les muntanyes de la costa, del Tibidabo

i de més enllà del Llobregat entre Martorell i Gelida i les costes de Garraf, i quin potent delta, al que corresponen els conglomerats del Sant Llorenç, de que parlem, d'una gruixària d'uns 800 metres, s'anà formant a sa desembocadura per la deposició dels aluvions arrastrats, extenent-se a N. i N. O. penetrant en el mar, que, per un moviment, tectònic u orogènic que trasbalçà aleshores part del planeta, s'extengué en la nostra regió, vessant al N. el nirvi de lo que havien d'ésser Pirineus i contingut a S. aquí per l'indicat macís, corresponent aquest braç al mar Tethys o mediterrà central d'en Neumayr, format al principi dels temps *secundàris*, essent manifest, que la ratlla meridional en que apareixen aquests terrenys correspon a una faixa costera, en la que hi han els deltes torrencials d'altres reduïdes corrents.

Aquests pinyolencs de que he parlat corresponen des de sa base al període *eocènic* o *numulític*, primer de la era *terciària*, i a diferents pisos o èpoques.

Amb igual naturalesa i composició poligènica que'ls darrers esmentats, segueix la serie fins als de nivell més superior que corresponen al cim del Montcau, amb tot i que uns cents metres dels més enlairats han de correspondre al període *oligocènic*, en el que reculada la mar per un moviment regressiu, el règimen fluvial-lacustre el succeï en aquest país. Aquell riu seguí potent formant el seu delta, fins que esdevingué el moviment orogènic que enfonsà el Vallès

Per l'examen de la composició d'aqueix conglomerat pot investigar-se sobre la constitució de la seva conca, gran part de la que avui està enfonsada: soterrada o submergida. Uns dels seus components són fragments de les diverses roques del *triàssic*, quina propera situació coneixem ja; altres i abundants són les llicorelles o picarres, però no de les que ocupen les amples extensions que hi ha en llocs propers d'aquestes muntanyes, que com vegerem sorgiren de les profunditats, sino de les del *siluric* que degué ocupar parts superficials en aquell macís, com succeeix en la vertent N. de la serra del Tibidabo; hi trovem els granits, i porfirs i les seves variants que integren les muntanyes de la costa de llevant i el repeu d'aquesta mateixa serralada envers Castellar, Caldes i la Garriga; amb alguna freqüència hi veiem elements de la *grauwacka*, arenisca i lidianes del *culm* del *carbònic*, del que s'en troven petites manifestacions en les muntanyes del Tibidabo, i més esplèndides en les serralades de dalt i de baix en la part oriental del Vallès; també n'hi trovem de les calices *devòniques*, de

les que en resten petites mostres a Moncada i al Figaro; hi observem codols de les calices del *cretàcic*, quins jaciments més aprop són al macís de Begus i Ordal.... Alguns dels blocs són voluminosos de 1, 2 i més metres de diàmetre, com el conegut de grauwacka d'aprop del cim de la mola, junt al camí, demostrant l'intensitat de les avingudes de la corrent.

Els estrats d'aquesta formació es troven inclinats i fins redreçats a la base, segons ho són els del *trias* en que s'apoen, prò tot seguit van perdent bussament, fins a tenir una lleugera inclinació a N. O., normal o perpendicular a la direcció de la serralada, com correspon, per efecte de l'esforç tectònic que en fou la causa.

Sembla que presenta la carena de Sant Llorenç, tres petites falles o trencaments amb desnivellació de les capes, en el sentit de la direcció tectònica de la serralada, efecte del mateix esforç, segons semblen apreciar-se de lluny, éssent l'una a la *canal de Santa Agnès*, passant pel coll del *morral del drac*, altre a la canal de dessota *font Flavia*, passant per *collet del ginebres* i l'altre a la *canal del Marquet i coll d'eres*.

Efecte de la mateixa batzegada o trepidacions de l'enfonsament del Vallès, han d'ésser les nombroses diaclases o esquerdes sense desnivellació, que trenquen de baix a dalt de la muntanya tot el conjunt d'estrats. En general formen dos sistemes: unes són en la direcció tectònica i altres en la transversal, conforme passa en els seismes actuals.

Les litoclasses o esquerdes de tota mena són les que han donat lloc a la formació de les cavitats, avencs i coves, facilitant l'acció de dissolució i erosió de l'aigüa i del aire. Els avencs són esquerdes o encreuament d'aquestes aixamplades de dalt a baix per erosió de les parets, acabant generalment en canvi de banc. Les coves es produeixen per erosió en les esquerdes, planerament, sobre un canvi d'estrat.

També les litoclasses en formacions de roques dures i compactes, com les de Sant Llorenç, donen naixença a fonts i manantials. Ja faciliten l'aflorament d'una petita deu freàtica: *fonts Flavia*, de la *mola*, del *forat*, ja recullen aigües freàtiques a més profunditat les condueixen i els hi donen sortida en un manantial: *font de Santa Agnès*, de *cân Pobla* i a vegades n'apleguen en gran quantitat com a colectores que's ramifiquen per les capes profundes, donant naixença a grans desguassos (manantials voclusians): *font del Marquet*, *fonts del Sabater*, id. de

Mura que a voltes aquestes colectores apleguen les que aflueixen a les esquerdes de la ramificació com a aiguarols després de les abundoses pluges, donant lloc a manantials temporaris o intermitents, sovint torrencials: *caus*, *cavets i bullidors* del Guitart, *caus de Mura*, *Sayola* de l'Obac, *pedragosa i barbotera* de la Boada.

Cal esmentar sisquera que la naturalesa del conglomerat que integra la muntanya i les litoclasses esmentades que presenta són els determinants de la fesomia i formes típiques i accidents que té el modelat de Sant Llorenç del Munt i derivacions indicades, produït per la denudació o desgast per l'acció dels agents exteriors durant els llargs temps passats des de que quedaren alçades aquestes formacions geològiques.

I faig punt, creient que les consignades són suficients notes, per als profons, per al coneixement geològic del que veuran en la propera excursió col·lectiva. Pregó a tots, que'n prenguin la bona voluntat.

DOMÉNEC PALET I BARBA

LA GUIA MÉS PRÁCTICA DE LA NOSTRA :: MUNTANYA DE SANT LLORENÇ ::

Fa temps que'l Centre Excursionista de Terrassa, té anunciada la publicació d'una Guia-itinerari de la bella muntanya vallesana, de la qual Guia, el que firma aquestes ratlles n'ha sigut un de sos més entusiastes propagadors.

Molta i molt bona feina s'ha fet fins ara per a la dita publicació, que ha d'ennobrir, quan sigui l'hora que pugui eixir a llum, els fervents propòsits i la tasca constant i modesta del nostre Centre. S'han donat conferències de divulgació popular, lloant i exalçant com es mereix, la nostra muntanya; s'han celebrat nombroses sessions íntimes amb projeccions lluminoses d'una llarga sèrie escollidíssima de clixés; s'han publicat números extraordinaris del nostre Arxiu, estudiant i cantant i excel·lint Sant Llorenç del Munt, en els varis aspectes en què pot ser considerada pel bon excursionista; s'han portat a terme nombrosíssimes excursions en les que els nostres socis amb un entusiasme que els honora i els fa dignes de l'apreci que els tenim, han

traçat itineraris, han rectificat els ja traçats, han corregut i petjat pam a pam i en tots indrets la bella muntanya; han explorat avencs coneguts, n'han descobert de nous, han aixecat plànols, han pres fotografies i han posseït gairebé materialment i amb constància d'enamorats tots els afraus, i cims i corriols i fonts i fontanelles, i tiranys i bolceres i timbes i tota cosa i coseta de la nostra muntanya.

Darrerament, el Centre Excursionista de Terrassa, ha culminat els seus treballs de preparació i acopi de materials per a la Guia, amb una esplendorosa solemnitat artística; el concurs de fotografies dels llocs de Sant Llorenç del Munt, el resultat del qual ens donaria feina llarga si ara de nou l'haguéssim de ponderar.

Doncs bé, després de tants propòsits, després de tants projectes i iniciatives, després de tant parlar-ne i treballar per a la dita Guia-itinerari, el cert és que ella, encara no ha eixit a llum, i aquest fet, en aparença negatiu, a algú esperit simplista el farà somriure, prenent-lo com una farollosa tartarinada del Centre Excursionista de Terrassa.

Es veritat que jo no conec cap guia de les publicades fins ara a Catalunya, la publicació de la qual s'hagi anunciat amb tanta anticipació i amb tanta prossopopeia com la de Sant Llorenç del Munt, que *encara*, malgrat això, *està en projecte*. Aquests detalls, al primer cop de vista, donen la raó als qui estan esperant amb un somris de dubte, l'aparició de la dita Guia.

Més, en realitat tota la raó està de part nostra, perquè si bé la Guia de Sant Llorenç encara no està publicada, en canvi el Centre Excursionista de Terrassa l'ha convertida en una cosa real, viva i pràctica, de tal manera que m'arrisc a dir que cap altre guia de les que corren entre els excursionistes, en lletres d'impremta, han assolit la formosa practicitat de la nostra, que encara ha d'eixir.

Aquesta paradoxa no és cap paradoxa, sinó una magna veritat.

Tots els grans amors de l'home, tenen una lenta gestació i un esplet d'alegria bulliciosa que els corona de glòria. El fruit més dolç de l'amor humà és un fill, la vida del qual, s'elabora en les entranyes de la mare, fins que a l'hora justa ell apareix fet de carn i ossos i amb una animeta viva com una guspira que ho ompla tot de llum.

El fill, abans de naixer, és una plaenta realitat i ell es manifesta de tant en tant, amb senyals evidents, com si ja en alenança volgués pendre possessió del lloc que li pertoca en la taula de la vida.

Doncs aquest simil tan clar explica l'existència pràctica de la

nostra futura Guia; però que viu ja realment entre tots els excursionistes de Catalunya.

En primer lloc, vull dir, que no hi ha cap muntanya de les nostres que hagi sigut tan festejada i honorada com la de Sant Llorenç del Munt. El Centre Excursionista de Terrassa, amb fervorosa insistència, amb un amor verament filial, ha fet conèixer aquella muntanya vallesana, que és la muntanya mare dels terrassencs. Ja ho he dit abans i ho torno a dir ara: cap com la de Sant Llorenç ha sigut tan pròdigament i generosa estudiada, mapada, visitada, seguida i petjada amunt i avall, a dreta i esquerra. En conferències, en publicacions gràfiques, en follets, en fulles volanderes, en periòdics, en aplecs i festes, en excursions i visites, el nostre Centre, ha aprofitat tota ocasió, petita o gran, per a pregonar les excel·lències i bel·leses de la nostra muntanya.

I aquest amor l'ha manifestat solemnement, com una mena de magna consagració, sempre que el Centre ha tingut la iniciativa d'algun acte *oficial*, diguem-ho així.

En la 1.ª cursa de muntanya celebrada a Catalunya, el nostre Centre d'acord amb el degà dels Centres Excursionistes de nostra terra, designà Sant Llorenç del Munt. I aleshores, una gernació nombrosíssima visita la bella muntanya, la coneix i li fa agafar ganes de tornar-hi.

El II aplec de Centres Excursionistes de Catalunya, ja sabem que té lloc a Sant Llorenç, i, amb motiu d'ell, gent de totes bandes acudeix a la nostra muntanya i la coronen de gentilesa ciutadana.

I ara, darrerament l'aplec a l'Obac, el concurs de fotografies abans esmentat i, en últim terme, com a suprema expressió de l'entusiasme del nostre Centre envers la muntanya vallesana, l'excursió col·lectiva dels Centres Excursionistes adherits a la *Lliga*, que tindrà lloc el dia 2 d'octubre.

Què explica tot això? Si la publicació d'una guia d'una muntanya o d'una contrada ha de tenir com a principal finalitat pràctica la de fer conèixer i estimar allò que descriu i assenyala detalladament, bé puc dir, doncs, que cap guia tan pràctica existeix com la que encara ha de publicar el Centre Excursionista de Terrassa.

L'explicació d'aquest fet, en aparença paradoxal, és el següent: moltes guies, la majoria d'elles, sols existeixen en el paper, no en la pràctica, perquè, i parlo per experiència, a l'hora de treure'n profit de

llur contingut, l'excursionista de bona fe es troba que no li serveixen gairebé per res, o quan menys, per a perdre's indefectiblement si vol seguir les llurs indicacions. I és que la majoria d'elles són una pura el·laboració apriorística. Llurs autors pensen que feta la Guia, vindran després els excursionistes.

Doncs el Centre Excursionista de Terrassa que és, i ho dic ben alt, un dels més benemèrits de Catalunya, procedeix amb una fina i sàvia cuitança, a l'inversa; de primer fa els excursionistes i després, quan a tip de bregar, de cantar lloances, de convidar a tothom, de fer conèixer la bella muntanya, als peus de la qual Terrassa daleix i s'agita, de fer inspirar amor als seus llocs i paratges i boscúries i horitzons desembarçats, de portar-hi cada dia gent i més gent i acompanyar-la si convé fins al turó més alt de Sant Llorenç o al lloc més amagat i broix de la muntanya, després dic, publicarà la Guia.

Però la Guia de Sant Llorenç, la més pràctica, la més viva, la més real, ja està feta i cada dia el Centre Excursionista de Terrassa hi afegeix nous i saborosos capítols. Quin és avui, el bon excursionista de Catalunya que no conegui pam a pam la muntanya de Sant Llorenç del Munt? I qui ha format, sinó el nostre Centre, tan bell estol de bons excursionistes? Qui els ha mostrat les seves dretures?

Més, així i tot, el Centre publicarà la Guia-itinerari de Sant Llorenç del Munt. Jo us ho prometo. I aquesta guia, serà a Catalunya la en que s'hi haurà esmersat més devoció, més sentiment patri i més amor filial.

No trigarem gaire a veure-ho.

J. SANTAMARIA

Alella, 28 - 8 - 21.

ITINERARI DE L'EXCURSIÓ COL·LECTIVA

Es surt de Terrassa en direcció N. per la carretera que va a Talamanca, seguint un tros molt recte i deixant a la dreta el brancal, (quilòmetre 2) que es dirigeix al poble de Matadepera. Es poc important.

Deixant darrera dit poble, la carretera continua pujant sempre a excepció d'una petita pendent que hi ha entre càn Torrella de baix càn Roure. Es travessen camps ben conreuat que corresponen a dife-

La Mata (clixé d'En Josep Reig)

rentes propietats que estan escampades a dreta i esquerra, com són les de cân Prat, cân Marcet, cân Candi, cân Torrella de dalt, cân Solà del Recó, cân Farrés i Mas Sallés.

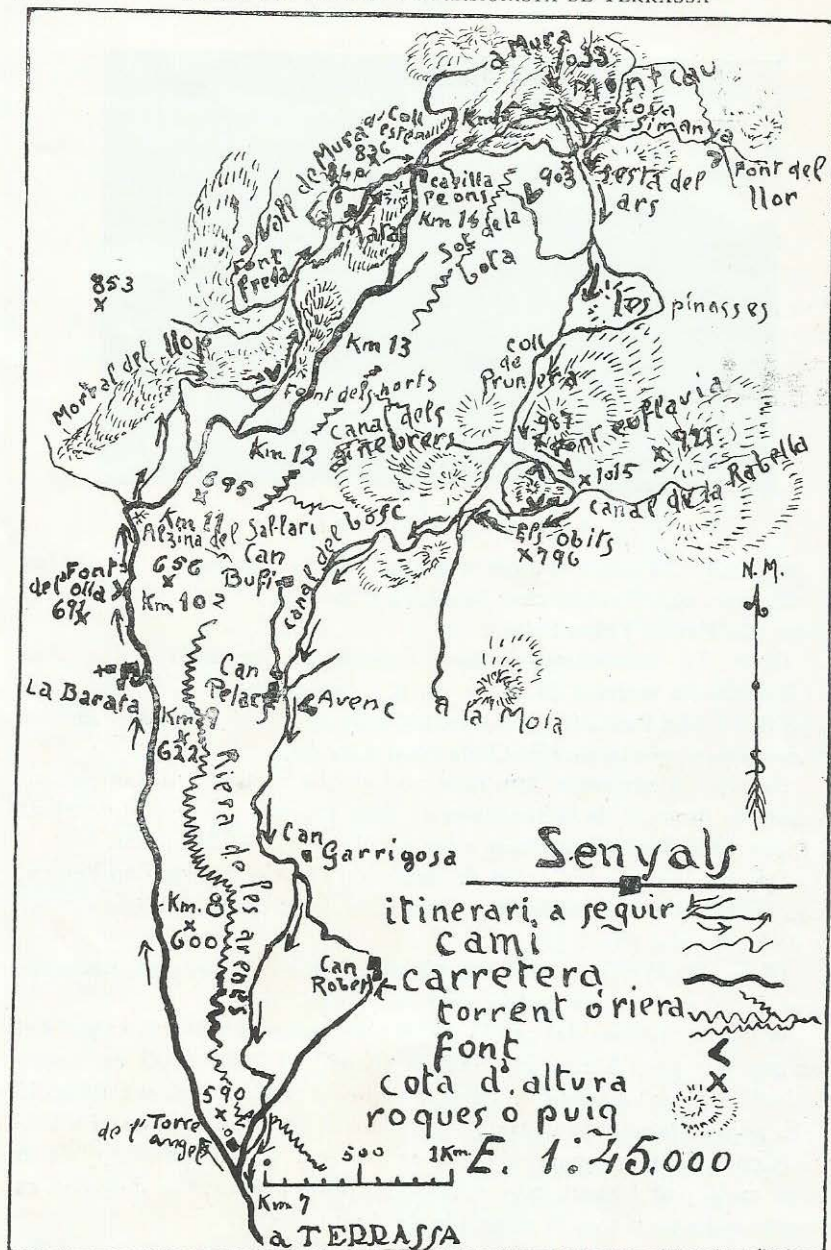
(Kms. 7) Ramal que arrenca quasi al peu de la Torra de N'Angel Rocafort, a la dreta de la carretera, i, passant per cân Robert, continua fins a cân Pobla (854 metres) el punt més alt que poden arribar els carruatges per la part S. O. de Sant Llorenç.

Segueix la carretera fent més corbes que no fins ara, continuant la mateixa direcció de la serralada de Sant Llorenç del Munt i vorejant la Riera de la Barata, que neix a les estribacions del Montcau.

Deixa a la dreta les cases de pagès de cân Garrigosa, cân Pèlacs, i cân Bufí i, al mateix enfront, a l'esquerra, la important masia i capella de La Barata. (Kms. 9).

(Kms. 10.4) Font de l'Olla, d'aigua molt bona, però raja escassament. Es al peu mateix de la carretera a l'esquerra.

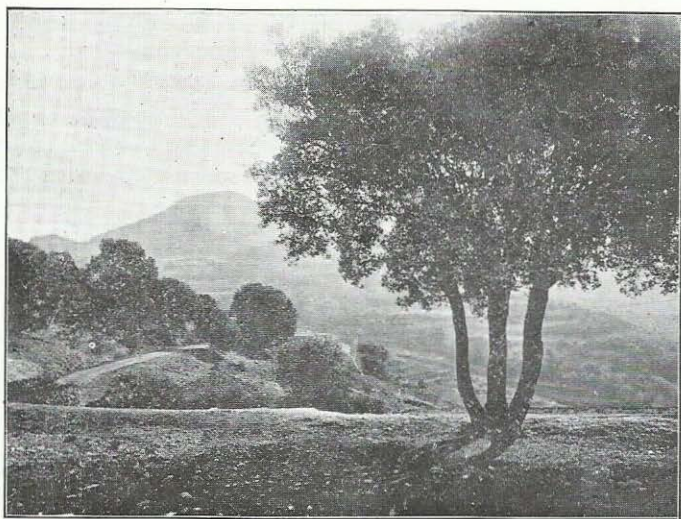
A poques passes del camí dressera de Terrassa a Mura, o sigui del lloc conegut per l'Alzina del Sal'lari, (Kms. 11,200) (695 m. sobre el nivell del mar) arrenca un camí bosqueter que, emprenent direcció N. E. puja fortament la vessant oposada a la de l'esmentat camí a Mura. A cosa de mig quart el camí es bifurca. Cal emprendre el de la dreta, molt poc fressat, que molt aviat porta a la carena des d'on es domina bellament tota la serralada de Sant Llorenç.

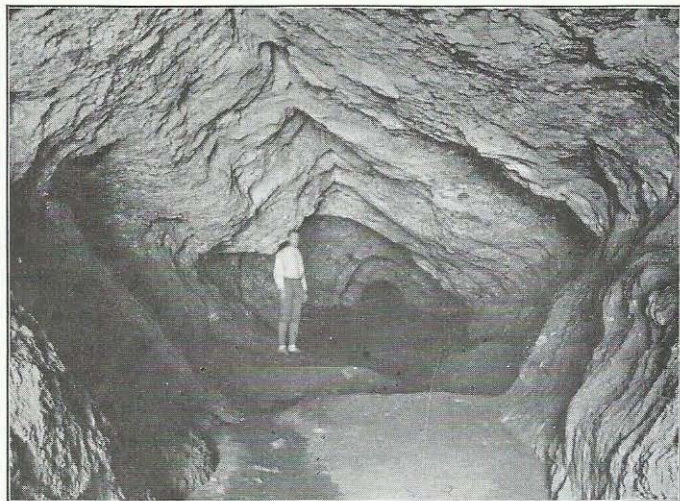
El camí, ara més ample, ara menys marcat, segueix planer tot revoltant el contrafort del turó de la Mata, conegut per Morral del Llop. A cosa de 20 minuts de la carena, es deixa a l'esquerra un camí que porta a Font Freda. En mitja hora més d'igual camí que passa per entre algunes carboneres, s'arriba a la Font de l'Hort, situada a la canal del mateix nom.

La Font de l'Hort, com la majoria de la muntanya, és un petit bas-sal alimentat per les aigües que es filtren per la vessant. Dessota mateix té un embassament més gran que serveix d'abeurador i de safareix i està voltada de formoses alzines que la fan un lloc ben agradós.

Cal emprendre el camí de damunt la font i que, seguint la canal, porta amb menys d'un quart a la carena de la Mata. Seguint direcció N. camí de carena, en pocs minuts s'és a un bell paratge on s'apunten a nostre camí, el que de la Mata porta a la Coma d'En Vila i el de la Font Freda. El camí que s'ha fet amplíssim segueix per entre un esplèndid alzinar fins a la renomada masia de La Mata, prop de la qual, i situada al cim del turó, es troba la capella de Sant Jaume (900 m.). Des d'aquest lloc es domina un dilatadíssim panorama que s'extén de la vall de Mura i la Comarca de Bages als Pirineus.

L'alzina de les tres branques i el Montcau (clixé de N'Isidre Llosas)

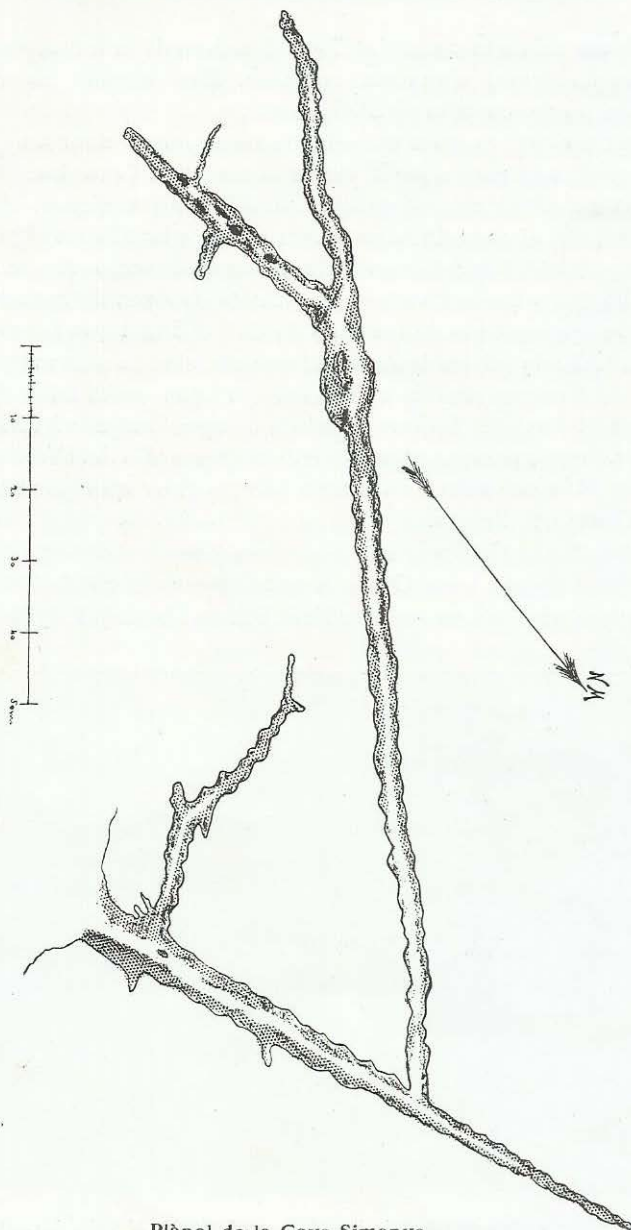

Detall de la Cova Simanya (*clixé d'En Ferran Borràs*)

Des de La Mata, i per carretera particular, es baixa en cosa de mig quart a la carretera de Terrassa a Mura en el lloc conegut per Coll de Estenalles, on està enclavada la caseta de peons caminers.

Del costat N. de l'esmentada caseta, i en direcció a llevant, arrenca el camí de Coll d'Eres que a uns 10 minuts es bifurca. El de l'esquerra segueix per la carena de ponent del Montcau i dretament mena al cim. Té a una banda la fondalada de Muronell i els seus turons i en l'altre la canal coneguda per Sot de la Bota. El camí de l'esquerra revolta el Montcau tot planejant fins a Coll d'Eres, contrada formosíssima amb espès alzinar, el mellor de la muntanya de Sant Llorenç.

Del cim del Montcau, lloc mancat de tota vegetació, situat a 1040 metres, mirador esplèndid on es domina extensament les comarques de Bages, Moianès i bona part del Vallès, parteix un camí que per la carena de migjorn porta també de dret amb no més de 5 minuts, a Col·l d'Eres. D'aquest coll, on com és natural convergeixen diferents camins, arrenca el camí de la Cova Simanya per la canal de llevant, nomenada canal del Marquet. A uns tres o quatre minuts de forta baixada cal deixar el camí que devalla a la Font del Llor i al Marquet de la Roca, per a pendre altre que planejant, i per la vessant esquerra, porta

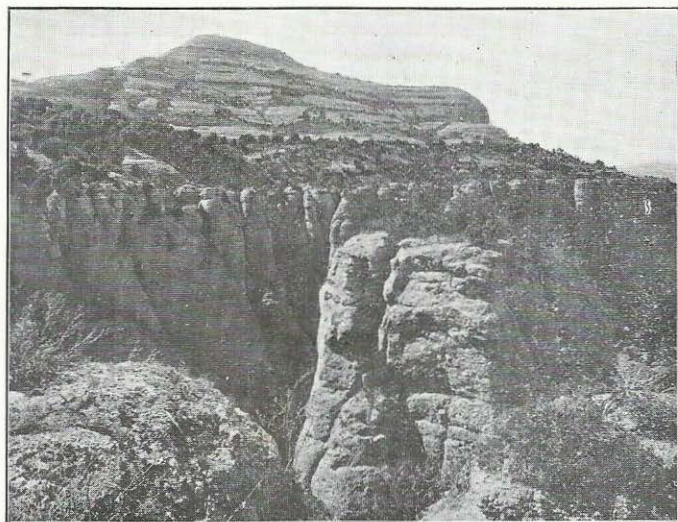
Plànol de la Cova Simanya

en cinc minuts més a la cova. La Cova Simanya és la unitat espeleològica més important d'aquesta comarca. Està situada en el propi Montcau i té un desenrotll de 366 metres.

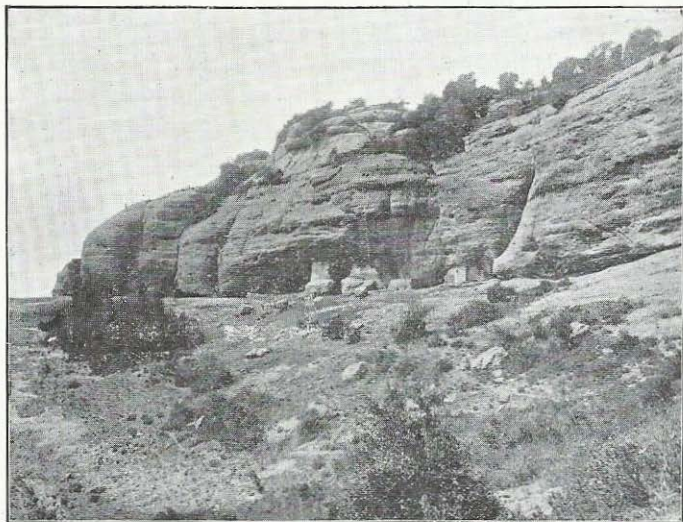
Cal per a visitar-la anar proveïts de bons llums, doncs, especialment a la galeria esquerra, no hi arriba la claror de l'exterior.

Pel mateix camí cal retornar a Coll d'Eres, des d'on en direcció migjorn es pren el camí de carena que porta a la Mola o sigui el de mà esquerra dels dos que surten en la mentada direcció. A poc es travessen la bonica arbrada coneguda per *Sesta de l'ars*, deixant el camí que es troba a cosa d'uns deu minuts de Coll d'Eres i que baixa per la canal de la Calçada i deixant també el que als cinc minuts més i en el Collet de les Pinasses trenca a mà esquerra i que porta en el lloc conegut per les Pinasses. Sempre carenejant segueix el camí fins al collet dels Ginebrers, passant abans el coll de Prunera o dels Tres termes nom que es dona per existir en aquest lloc les fites que parteixen La Mata, El Daví i can Pèlacs.

Al collet de les Ginebres es pren el camí que, en direcció llevant, porta a la Font Flàvia i als Obits. A pocs minuts el camí devalla un xic i davant un petit pla es troba la Font Flàvia i basal d'aigüa fresca

El magestuós Montcau des de les Pinasses (clixe de N'Isidre Lloses)

Els Obits (*clixé de N'Isidre Llosas*)

i bona. Seguint el mateix camí que revolta el cingle, i de cara a migjorn, s'arriba als Obits, antic casal edificat en una bauma de la roca. Aquesta casa, avui ja molt destruïda fou habitada fins a mitjans del passat segle.

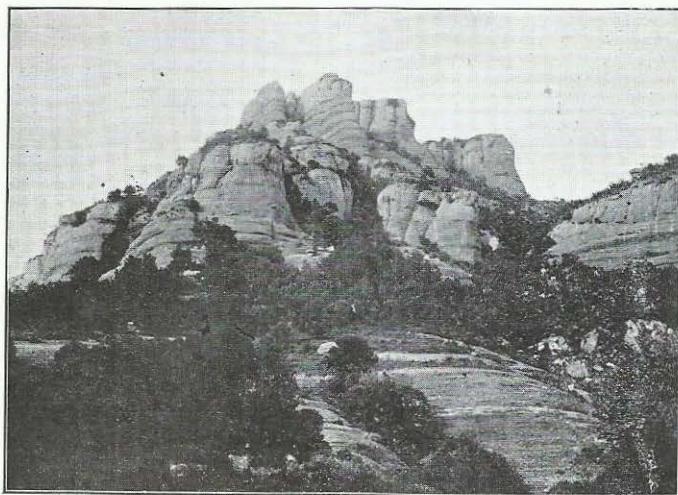
Al costat de la casa s'obra a la roca una petita esquerda per a la que, amb una petita dificultat, pot pujar-se a una espaiosa cavitat on no fa molts anys s'havia fabricat moneda falsa, per lo que es coneix per Cau de la moneda.

A dos o tres minuts de la corva del camí de la Flàvia als Obits o sigui des del punt mirant a llevant, es troba l'interessant avenc del Daví, d'uns 50 metres de profunditat.

Dels Obits es segueix en direcció a la carena, on, deixant el camí que va a la Mola, s'empren forta davallada per la Canal del Bosc, prop de la Roca foradada. El camí molt pedregós i dolent va fent esses fins trobar un camí bosqueter, al cap de uns 20 minuts, que, amb cosa de un quart més, porta a cân Pèlacs, deixant a mà dreta i a poca distància l'antiga masia de cân Bufí.

Arran de camí i davant la casa de cân Pèlacs es troba l'avenc del mateix nom.

Per la carretera particular que posa en comunicació les cases enclavades al repeu de la muntanya es segueix fins a cân Garrigosa. Sense arribar a cân Robert, el camí baixa a la riera i, passant per davall el pont del camí-carretera de cân Pobla, va a juntar-se amb el mateix, prop de la Torre de l'Àngel, al Km. 7 de la carretera de Terrassa a Mura (590 m.).

Sobre cân Robert (clixé d'En Miquel Llobet)

ANUNCI D'EXCURSIONS

SUBSTITUCIO DE LA FULLA VI DE L'ANY XI

DIA 2 D'OCTUBRE

II^a EXCURSIO COL·LECTIVA

A LES SERRES DE SANT
LLORENÇ DEL MUNT

TERRASSA, LA BARATA, LA MATA, TURÓ DE MONTCAU
COLL D'ERES, COVA SIMANYA, ÒBITS I CAN PÈLACS

SORTIDES: A peu, a les 5 en punt (lloc de reunió Plaça de la Creu, de Sant Pere).

En Auto-camions, a $\frac{2}{4}$ de 6 en punt, (lloc de reunió, Plaça davant la estació f. c. elèctric).

HORARI APROXIMAT: A les 7: al·lina del Sal·lari a $\frac{3}{4}$ de 8 Font de l'Hort; a les 8, La Mata (esmorzar); a les 9, Missa a la Capella de Sant Jaume, de La Mata; a $\frac{2}{4}$ de 10, sortida per a el Turó de Montcau, Coll d'Eres, Cova Simanya, Sesta dels Ars, Font Flàvia, Obits i davallada per la Canal del Bosc fins a Càn Pèlacs, on s'arribarà a les 2. (dinar als voltants de Càn Pèlacs).

En la visita a la Cova Simanya, En Domènec Palet i Barba, donarà una explicació sobre geologia i espeleologia de la Muntanya de Sant Llorenç del Munt.

A les 4 de la tarda: Parlaments enaltidors de l'excursionisme, a càrrec del President de la Lliga de S. E. de C. i del C. E. de Terrassa en l'esplanada de davant l'avenc.

A $\frac{2}{4}$ de 6: Retorn a Terrassa.

Servei d'Auto-camions

Sortiran al matí a $\frac{2}{4}$ de 6 de la plassa davant la estació del F. C. Elèctric de Catalunya, per a l'al·linadel Sal·lari.

Retornaran a Terrassa, sortint de la Torra de l'Àngel, a les 6 de la tarda.

Per a disposar de seient en auto-camió, cal inscriure's en el Centre Excursionista, fins el dimarts dia 27 de setembre.

Cost del carnet de anada. 2.75 pessetes

» » » de tornada. 2.25 »

» » » de anada i tornada. . . 3.50 »

El camí

Com sigui que tots els camins seran convenientment senyalats no seran necessaris guies.

El lloc conegut per l'Alzina del Sal·lari es troba en el quilòmetre 11 de la carretera de Terrassa a Mura i serà marcat amb un rètol.

Observació

Tots els detalls que durant la diada disitgin conèixer els excursionistes, podran consultar-los als elements del Centre

Excursionista de Terrassa, organitzador de la Excursió Col·lectiva, que es distingiran amb braçals de color.

Fotografies

El Centre Excursionista de Terrassa prega als excursionistes que obtinguin clixés en aquella diada, es serveixin enviar per tot el dia 20 d'octubre còpies dels mateixos per a fer una sel·lecció i exposar-la a Barcelona i a Terrassa, i publicar els que ofereixin major interès en els Butlletins dels Centres adherits a la Lliga de S. E. de C.

Les còpies seran retornades als seus autors al cap d'un mes de la seva recepció.

DIA 9 D'OCTUBRE

Excursió a Les Planes, Llac de Vallvidrera,
:: Sant Pere Màrtir, Pedralves i Sarrià ::

Sortida a les 6 pels F. C. de C.

Pressupost 2'30 ptes.

Portar-se provisions

Preparatòria el 7

Vocal: En Josep Masdeu

DIA 9 D'OCTUBRE

EXCURSIÓ AL MONTSENY

Sortida en el tren de la una i mitja del dissabte per a Moncada i Palautordera. A peu al poble de Montseny. Sopar i dormir Diumenge. Ascensió pel dret al Turó de l'Home. Davallar a Santa Fe i Gualba.

Retorn a Terrassa a les vuit del vespre.

(Secció de Sports de neu i d'alta muntanya).

Preparatòria dimarts dia 4.

Vocal: En Jaume Figueras

DIA 16 D'OCTUBRE

Excursió a les fàbriques de ciment Freixa i a Vilafranca

Sortida pels F. C. de Catalunya a tres quarts de tres del matí, i de Barcelona (Passeig de Gràcia) a les 4.13 per a arribar als Monjos a les 6.48.

Visita als forns, fàbrica i pedreres del ciment Freixa.

A les 11.11 sortida cap a Vilafranca per arribar-hi a les 11.23

Dinar a la fonda.

Visita a l'Estació Enològica i el més notable de la ciutat.

Sortida a les 16.24 per arribar a Barcelona (P. de G.) a les 17.43 i a les 19 a Terrassa.

Pressupost de viatges Ptes. 10.

Inscripció: Dimarts dia 11 octubre.

Vocal: En Joan Aymerich

DIA 23 D'OCTUBRE

Excursió a Breda, Castell de Montsoliu i Hostalric

Sortida a les 3 matí i de Barcelona a les 5.

Pressupost 9 pessetes, gastos de tren.

Sortir aprovisionats.

Preparatòria dia 21.

Vocal: En Francisco Grau

DIES 29, 30 I 31 OCTUBRE I 1 NOVEMBRE

EXCURSIO AL PIRINEU CATALÀ

Organitzada per la «Secció de sports de neu i d'alta muntanya.

L'itinerari a seguir s'anunciarà oportunament.

Vocal: N'Adolf Ramoneda

DIES 30, 31 OCTUBRE 1.er NOVEMBRE

EXCURSIÓ A SARAGOSSA I MONESTIR DE PEDRA

: Dies 29, 30 i 31 d'Octubre i 1.er de Novembre :

Dia 29.— Sortida de Terrassa amb el correu a les 19.51, per arribar a Saragossa a les 5.50 del matí.

Dia 30.— Visites al Pilar, La Seu, Llotja, Castell de Aljaferia, Museu Provincial, Canal Imperial i Torrero, etz.
Hostatge en l'Hotel Univers.

Dia 31.— Sortida de Saragossa a les 9.50, per arribar a Alhama de Aragón a les 13.46.

Dinar a Alhama d'Aragó.

Sopar i dormir al Monestir de Pedra.

Dia 1.er.— Excursió a les famoses cascades, Iris-Fresno i Cua del Cavall del riu Pedra; (49 m.).

Dinar al Balneari Monestir de Pedra.

Sortida d'Alhama d'Aragó a les 15.23 per arribar a Saragossa a les 18.35.

Sopar a l'Hotel Univers.

Sortida de Saragossa a les 21.20 per arribar a Terrassa a les 7.04 del matí.

Pressupost de viatges amb 2.ª i Hotel Ptes. 130.

Inscripció el divendres dia 21 d'octubre.

Vocal: En Pau Gorina

DIA 6 NOVEMBRE

EXCURSIÓ DE MUNTANYA

Font de l'Olla, Tres Creus, Font de la Pola, Coll de Tanca i La Mata'

Portar-se provisions.

Preparatòria el dia 4

Vocal: En Joan Mangot

DIA 13 NOVEMBRE

EXCURSIÓ A BARCELONA

Visites al Museu Martorell, Terrarium, Vivarium i Aquarium, Hivernacle, Museu de Catalunya amb els seus laboratoris de investigació i d'estudi, a càrrec de la Junta de Ciències Naturals, i al Museu Diocesà.

A la tarda, a les 3, d'enfront a Colón per anar a visitar el Cementiri del Sudoest.

Sortida de Terrassa a les 8 amb els F. C. de C.

Preparatòria el dia 11.

Vocal: En D. Palet i Barba

DIA 20 NOVEMBRE

EXCURSIÓ AL MONTNEGRE

Sortida de Terrassa en el tren de les tres de la matinada a Barcelona i a Gualba. Travesia del Montnegre i Arenys de Mar. Retorn a Terrassa a les vuit.

(Secció de Sports de neu i d'alta muntanya).

Preparatòria divendres dia 18

Vocal: En I. Suana

DIA 27 NOVEMBRE

Excursió al Castell de Castellar i Castellar Vell

Inscripció el dia 25.

Vocal: En Miquel Abad

ARXIU

ES REPARTeix DE FRANC ALS SE-
NYORS SOCIS DEL CENTRE EXCUR-
SIONISTA DE TERRASSA |||||

SUSCRIPCIO: TERRASSA, 6 pessetes anyals
FORA, 7 » »

ANUNCIS

CONDICIONS VENTATJOSES